

Young Ebeveynlik Ölçeği - Anne Formu (YEBÖ-A) Psikometrik Özelliklerinin Bir Grup Ergen Üzerinde Değerlendirilmesi

Nesrin Hisli Şahin
Başkent Üniversitesi

Mehmet Özer
Kara Harp Okulu

Özet

Bu çalışmada, Young (1999) tarafından geliştirilen Young Ebeveynlik Ölçeği- Anne Formu' nun (YEBÖ-A) psikometrik özelliklerinin lise çağındaki ergenler üzerinde incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma, Ankara ilindeki dört farklı okul ve her sınıf öğrenciden oluşmak üzere, 586 katılımcı üzerinden yürütülmüştür. Yapılan analizler sonucunda YEBÖ-A'nın, Kontrolcü/Kuralcı Ebeveynlik, Şefkatli/Sevecen Ebeveynlik, İstismarcı/Dışlayıcı Ebeveynlik, Küçümseyici/Aşağılayıcı Ebeveynlik, Başarı Odaklı/Mükemmeliyetçi Ebeveynlik ve Disiplinsiz/Lakayt Ebeveynlik algıları olarak isimlendirilebilecek ve varyansın % 42.49'unun açıklandığı altı faktörlü bir yapısı olduğu gözlenmiştir. Belirtilen faktörlere dayanarak oluşturulan alt ölçeklerin iç tutarlılık analizlerinde istatistiksel olarak anlamlı katsayılarla ulaşılmıştır. Bu faktör yapısı ile Sheffield, Waller, Emanuelli, Murray ve Meyer (2005), Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu (2008) tarafından bulunmuş olan faktör yapıları arasındaki benzerlikler ve farklılıklar, araştırma bulguları bağlamında tartışılmıştır. Faktör yapılarındaki farklılığın, araştırmalarda kullanılan örneklem gruplarının farklı olmasından kaynaklandığı değerlendirilmiştir. Kontrolcü/Kuralcı, İstismarcı/Dışlayıcı, Küçümseyici/Aşağılayıcı, Başarı Odaklı/Mükemmeliyetçi ve Disiplinsiz/Lakayt Ebeveynlik algılarının, Kısa Semptom Envanteri'nin (KSE) alt ölçekleri ile olumlu yönde anlamlı ilişkileri olduğu görülmüştür. Şefkatli/Sevecen Ebeveynlik biçiminin, aynı alt ölçeklerle ilişkisi de olumsuz yönde anlamlıdır. Ayrıca, gençlerin annelerinin eğitiminin, algıladıkları bu ebeveynlik biçimleriyle ilişkili olduğu, kardeş sayısının da şefkatli/sevecen annelik algısı ile negatif, disiplinsiz/lakayt anne algısı ile de pozitif bir ilişki içinde olduğu gözlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Young Ebeveynlik Ölçeği, anne algısı, psikometrik özellikler

Abstract

The aim of this study was to examine the psychometric properties of the Young Parenting Inventory-Mother Form, which was originally developed by Young (1999). This study, conducted on 586 participants, from four different high-schools in Ankara, revealed a 6 factor structure (Controlling/Ruling Parenting, Compassionate Parenting, Exploiting/Rejecting Parenting, Belittling/Humiliating Parenting, Success-Focused/Perfectionist Parenting and Undisciplined/Laissez-Faire Parenting), explaining % 42.49 of the total variance. Internal consistency analysis conducted on the factor-subscales based on the mentioned factors revealed statistically significant coefficients. This factorial structure and the factor structures found by Sheffield, Waller, Emanuelli, Murray, and Meyer (2005), Soygüt, Çakır, and Karaosmanoğlu (2008) were compared in terms of their similarities and differences in the context of the study findings. The differences in the factorial structures, can be explained by the sample characteristics of the present study, adolescence (high school students) vs. young adults (university students). The perceived controlling/ruling parenting, exploiting/rejecting parenting, belittling/humiliating parenting, success-focused/perfectionist parenting and undisciplined/laissez-faire parenting styles had positive significant correlations with the subscales of the Brief Symptom Inventory. Perceived compassionate parenting style had a negative significant correlation with the same subscales. The compassionate mothering style correlate negatively with the number of siblings in the family, while education level of the mother had a main effect on the adolescents' perception of their mother's parenting style.

Key words: Young Parenting Inventory, parenting styles, factor structure

Bowlby'nin bağlanma teorisine göre, bebekler, birincil bakıcıları ile yaşadıkları etkileşimler sonucunda, çeşitli bağlanma örüntüleri ve zihinsel modeller geliştirmektedirler. Araştırmacılar, bu erken dönem temsillerin ya da şemaların, kişinin tüm dünya ile ilgili oluşturacağı diğer temsillerine de zemin hazırladığını, bireyin gelecekteki ilişkilerini ve davranışlarını etkileyebileceğini, dolayısıyla ortaya çıkabilecek bir psikopatolojide de rol oynayabileceğini ileri sürmektedirler (Safran, 1990; Sheffield, Waller, Emanuelli, Murray ve Meyer, 2005; Young ve Lindeman, 1992). Oluşturulan bu uyumsuz şemalar, tüm yaşam boyunca stresle karşılaşıldığında insanları psikolojik problemlere hassas duruma getirmektedirler (Vlierbergh, Braet, Bosmans, Rosseel ve Bögels, 2010).

Young, Klosko ve Weishaar (2003), erken dönem uyumsuz şemaların kökeninde, temel duygusal gereksinimlerin karşılanmaması, yaşanan olumsuz olaylar ve duygusal mizaç olmak üzere üç etmenin yattığını ileri sürmektedirler. Çocuklukta karşılanması gereken bu temel duygusal gereksinimler, diğerlerine güvenli bağlanma, özerk/yeterli bir kimlik oluşturabilme, duygularını ve ihtiyaçlarını giderebilme, hislerini ve düşüncelerini içinden geldiği gibi anında söyleyebilme ve oyunlar oynayarak denemeler yapabilmeleridir. Psikolojik olarak sağlıklı ve topluma uyumlu bireylerin yetişebilmeleri için, bu gereksinimlerin karşılanması gerekmektedir. Birçok uyumsuz kendilik şemasının kökeninde, çocuklukta yaşanan olumsuz tecrübeler yatmaktadır.

Young'a (1999) göre, olumsuz inanç ve düşünceler, çocuklukta geliştikleri çevre ortamına uygun olsalar da, yetişkinlikte de devam eder, değişen şartlara uyum sağlamada güçlükler yaşatır ve bireyleri psikolojik rahatsızlıkların gelişmesine hassas hale getirebilir. Ailesi tarafından sürekli eleştirilen bir çocuk, kusurluluk inancı geliştirmesine sebep olabilir. Bu inanç, çocuğun dünyayı da kendisini sürekli eleştirecek, değerlendirecek şekilde hissetmesine, algılamasına neden olur. Şartlar değişse bile, bu inanç yetişkinlikte de devam ettiği takdirde, çeşitli psikosozyal faktörleri etkileyebilmektedir. Bu kişiler, kusurluluğunun ortaya çıkacağı korkusu ve reddedilme riski yüzünden, yakın kişilerarası ilişki kurmaktan sakınılabirler. Bu sakınma sosyal izolasyona kadar gidebilir ve kişileri psikolojik sıkıntılara hassas hale getirebilir (akt. Sheffield, Waller, Emanuelli, Murray ve Meyer, 2005).

Yapılan araştırmalarda ebeveynlik biçimleri ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkilere işaret eden çok sayıda çalışmaya rastlanmaktadır (Düzgün, 1995; Çakır, 2007; Keskin, 2007; McGinn, Cukor ve Sanderson, 2005; Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu, 2008; Welburn, Coristine, Dagg, Pontecraft ve Jordan, 2002). Konunun önemi, söz konusu ebeveyn tutumlarının ölçülmesinin de önemine işaret etmektedir. Bu bağlamda çeşitli öl-

çekler [Ebeveyn Tutum Ölçeği (Demir ve Şendil, 2008), Ana Baba Tutum Ölçeği (Ergün, 2008), Ana-Baba Tutum Envanteri (Düzgün, 1995)] geliştirilmiştir.

Young ve arkadaşları ise (2003), bir yandan yukarıda sözü edilen "erken-dönem"e ait olumsuz kendilik şemalarını ölçen ölçeklerini geliştirirken, diğer yandan da söz konusu şemalarla ilişkili olabilecek ebeveyn tutumlarının da değerlendirilebileceği bir ölçek üzerinde çalışmışlardır (Young, 1999). Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ) adı verilen bu ölçek aracılığıyla, kişinin ebeveyninin kendisine yönelik tavırlarından hareketle geliştirebileceği ve erken dönem uyumsuz şemalarla ilişkili olduğu düşünülen, algılanan ebeveynlik (hem anne hem de baba) biçimleri değerlendirilmektedir.

Yetmiş iki (72) maddeden oluşan ölçeğin özgün formu; Duygusal Yoksunluk, Terk Edilme/İstikrarsızlık, Güvensizlik/Suistimal Edilme, Hastalıklar ve Tehditler Karşısında Dayanaksızlık, Bağımlılık/Yetersizlik, Kusurluluk/Utanç, Başarısızlık, Yüksek Standartlar/Aşırı Eleştiricilik, Kendini feda, Hak Görme/Büyüklik, Yetersiz Özdenetim, İç İç Geçme/Gelişmemiş Benlik, Karamsarlık, Duyguları Bastırma, Cezalandırma, Onay Arayıcılık ve Boyun Eğicilik ve Sosyal İzolasyon/Yabancılaşma şeklinde olmak üzere 17 alt boyuttan oluşmaktadır (Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu, 2008). Katılımcıdan, ölçekte yer alan maddeleri, annesini ya da babasını en iyi tanımlayan şekliyle 1 (tamamıyla yanlış) ile 6 (onu mükemmel şekilde tanımlıyor) arasında derecelendirmesi istenmektedir. Yüksek puanlar katılımcıların, kendi ebeveynlerini kendilerine olumsuz biçimde davranmış olarak değerlendirdiklerine, dolayısıyla olumsuz bir ebeveynlik algısına işaret etmektedir (Sheffield, Waller, Emanuelli, Murray ve Meyer, 2005).

Young Ebeveynlik Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları ile ilgili sınırlı sayıda çalışmaya ulaşılmıştır (Sheffield, Waller, Emanuelli, Murray ve Meyer, 2005; Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu, 2008). Sheffield, Waller, Emanuelli, Murray ve Meyer (2005) tarafından, 72 maddelik Young Ebeveynlik Ölçeği kullanılarak, 422 üniversite öğrencisi üzerinden yürütülen bu çalışmada, ilk olarak anne için 11, baba için 14 faktörlü yapılar ulaşılmış, müteakiben dokuz alt boyutu içeren ortak bir form oluşturulmuştur. Bu boyutlar; Duygusal Olarak Yoksun Bırakıcı, Aşırı Koruyucu, Küçümseyici, Mükemmeliyetçi, Kötümsür/Endişeli, Kontrol Edici, Duygularını Bastırma, Cezalandırıcı ve Koşullu/Narsistik Ebeveynliktir. Bu boyutların iç tutarlılık katsayıları $\alpha = .67-.92$ arasında; test-tekrar test güvenirliliğinin ise alt boyutlar için $\alpha = .53 - .85$ arasında değiştiği belirtilmiştir. Sonuç olarak bu ölçeğin, 37 maddeden oluşan kısaltılmış formunun kabul edilebilir düzeyde geçerli ve güvenilir olduğu belirtilmiştir (Sheffield, Waller, Emanuelli, Murray ve Meyer, 2005).

Young Ebeveynlik Ölçeği'ni (1999) Türkçe'ye

Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu (2008) uyarlamıştır. Yetmiş iki (72) maddelik formdaki 11. madde (“beni dövdü, duygusal ve cinsel olarak taciz etti”), içeriği bakımından birbirinden farklı suistimalleri içerdiğinden, uygulamada 3 maddeye (11 = beni duygusal olarak taciz etti, 12 = beni dövdü ve incitti, ve 13 =beni cinsel olarak taciz etti dönüştürülerek kullanılmıştır. Dolayısıyla, söz konusu çalışmada kullanılan form 74 maddeden oluşmaktadır

Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu (2008) tarafından 994 üniversite öğrencisi üzerinden yürütülen bu geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında, ölçeğin kabul edilebilir düzeylerde geçerli ve güvenilir olduğu belirtilmektedir. Test-tekrar test güvenirliliğinin sınanması için, daha sonra 107 katılımcıya tekrar uygulama yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe versiyonunda hem anne (YEBÖ-A) hem de baba (YEBÖ-B) formları için 10 faktörlü ortak bir yapıya ulaşılmıştır. Bu faktörler (anne formu için): Kuralcı/Kalıplayıcı ($\alpha = .86$), Küçümseyici/Kusur Bulucu ($\alpha = .84$), Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı ($\alpha = .85$), Sömürücü/İstismar Edici ($\alpha = .73$), Aşırı Koruyucu/Evhamlı ($\alpha = .68$), Koşullu/Başarı Odaklı ($\alpha = .73$), Aşırı İzin Verici/Sınırsız ($\alpha = .62$), Kötümser/ Endişeli ($\alpha = .61$), Cezalandırıcı ($\alpha = .60$) ve Değişime Kapalı Duygularını Bastırıcı ($\alpha = .53$) Ebeveynliktir. Test-tekrar test güvenirliliğinin ise faktörler için $\alpha = .38-.85$ arasında değiştiği belirtilmiştir. Ortaya çıkan faktörler varyansın % 47.69’unu açıklamaktadır (Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu, 2008).

Sheffield, Waller, Emanuelli, Murray ve Meyer (2005) ile Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu (2008) çalışmalarının dışında, Young Ebeveynlik Ölçeği’nin psikometrik özelliklerinin sınındığı başka bir çalışmaya rastlanmamıştır. Söz konusu bu çalışmalarda kullanılan örneklem üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. Bu durumda da Ölçeğin bu çalışmalarda elde edilen psikometrik özelliklerinin diğer örneklem için ne denli geçerli olacağı bilinmemektedir.

Lise yıllarına denk gelen orta ergenlik dönemi, kimlik oluşturma çabalarının yoğunlaştığı, arkadaş gruplarının baskısının yoğun olarak hissedildiği, ergenin otonomi çabalarının aile içinde yoğun çatışmalara yol açabildiği, üniversiteye giriş sınavlarının ergenin hayatındaki her şeyin ölçüsü haline geldiği, yoğun stresli bir dönemdir (Dinçel, 2006; Şahin ve Şahin, 1992; 1995; Şahin, Şahin ve Durak-Batgün, 1997) ve üniversite öğrencilerinin içinde bulunduğu erken dönem yetişkinlikten farklı özellikler gösterdiği söylenebilir (Şahin ve ark., 1992; Şahin ve ark., 2005). Bu nedenle, erken dönem yetişkinler için geçerli olduğu belirtilen bu ölçeğin, ergenler için ne kadar geçerli ve güvenilir olarak kullanılabilirliğinin incelenmesinde yarar bulunmaktadır. Mevcut çalışma bunu amaçlamaktadır. Ancak, mevcut çalışmada, ele alınacak örneklemin daha genç yaşlarda

olması ve ölçeği orijinal haliyle (aynı anda hem anneleri için hem de babaları için) işaretlemelerinin zorlayıcı olacağı düşüncesiyle, yönergesi ve formatı değiştirilip, yeni bir düzenlemeye gidilerek, sadece “anne formu” şeklinde uygulanmıştır. Kuşkusuz bu tür bir müdahale, sonuçlar değerlendirilirken ve daha önceki çalışmalarla karşılaştırmalar yapılırken dikkate alınması gereken bazı önemli konuları da gündeme getirmektedir. Çünkü mevcut çalışmada kullanılan bu ölçek, Türkiye uyarlaması sırasında kullanılmış olan halinden farklıdır. Bununla beraber, uyarlama çalışması sırasındaki temel analizlerin “YEBÖ-A” ve “YEBÖ-B” şeklinde, sanki iki ayrı form varmış gibi yapılmış olması, ayrıca ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının halen sürdürülüyor olması (bkz. Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu, 2008, s. 18, 20, 23, 24), ve yukarıda da belirtildiği gibi, ergenlerin bilgiyi işleme konusunda yetişkinlerden biraz daha zorlanabilecekleri düşünüldüğünden but tür bir uygulamaya gidilmiştir. Mevcut kullanımıyla bu ölçek, Anne Ebeveynlik Biçimi’nin çocukları tarafından nasıl algılandığının ölçülmeye çalışıldığı bir araç olarak da değerlendirilebilir.

Yöntem

Örneklem

Araştırmanın örneklemini Ankara’nın çeşitli liselerindeki (Çankaya Lisesi, Mamak Lisesi, Yeni Mahalle Mustafa Kemal Lisesi ve Eryaman Lisesi) farklı sosyo-ekonomik düzeyden 597 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Ancak örneklem normal dağılıma uygunluk bakımından histogram ve dal yaprak grafiğine göre incelendiğinde çok uçta bulunan 11 katılımcı örneklemden çıkarılmıştır. Böylelikle analizler 586 lise öğrencisi üzerinden yapılmıştır. Örneklemden 296’sı kız (% 50.5), 290’ı erkektir (% 49.5). Araştırmaya gönüllü olarak katılan bu öğrencilerin yaşları 13 ile 19 arasında değişmekte olup, 9., 10., 11., 12. sınıflar arasından rastlantısal örneklem yöntemiyle seçilmişlerdir. Örneklemin yaş ortalaması 16.24 ($S = 1.07$) olarak bulunmuştur. Anne eğitimine göre belirlenen SES gruplandırmasında ise 194 (% 33.2) öğrencinin düşük, 120 (% 20.5) öğrencinin orta, 270 (% 46.2) öğrencinin de üst SES grubuna girdiği söylenebilir. Örneklemin genelinin demografik formda yer alan sorulara verdikleri cevapları da 5’li Likert üzerinden değerlendirdiğimizde, genel olarak “sağlıklı” bir grubu oluşturdukları söylenebilir (“Genel olarak hayatını değerlendirme” ortalaması 3.66 ($S = 0.82$), “İlişkilerini değerlendirme” ortalaması 4.20 ($S = 0.74$), “Ruh sağlığını değerlendirme” ortalaması 3.76 ($S = 1.09$) ve “gelecek 5 yıl içindeki hayatını değerlendirme” ortalaması 4.07 ($S = 0.80$)).

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu. Bu çalışmanın amacına

uygun olarak katılımcılara ölçekleri doldurmadan önce; cinsiyet (kız-erkek), yaş, kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk olduğu, anne-babasının eğitim durumları, çalışıp çalışmadıkları gibi soruların sorulduğu “demografik bilgi formu” verilmiştir. Ayrıca, katılımcıların genel olarak hayatlarını (Genel olarak hayatınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?), ilişkilerini (Genel olarak diğer insanlarla olan ilişkinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?), ruh sağlıklarını (Kendinizi ruh sağlığı açısından nasıl görüyorsunuz?) ve geleceklelerini (Gelecek 5 yıl sonra yaşamınızın genel olarak nasıl olacağını düşünüyorsunuz?) nasıl değerlendirdiklerine ilişkin sorularla, 5’li Likert (çok kötü-çok iyi) üzerinden değerlendirme yapmaları da istenmiştir.

Young Ebeveynlik Ölçeği-Anne Formu (YEBÖ-A).

Young (1999) tarafından geliştirilen 72 maddelik bu ölçek, anne-babanın erken dönem uyumsuz şemaların temelini oluşturduğu düşünülen çeşitli davranışlarını içermektedir. Yönergede, katılımcıdan anne-babasını tarif eden davranışları, hem anne hem de babasını çocukluğu sırasında en iyi tanımlayan şekliyle 1 (tamamıyla yanlış) ile 6 (ona tamamı ile uyuyor) arasında derecelendirmesi istenmektedir. Her maddenin sağında bir ebeveynin, solunda da diğer ebeveynin değerlendirilmesi istenmektedir (Sheffield, Waller, Emanuelli, Murray ve Meyer, 2005; Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu, 2008)

Mevcut çalışmada ölçeğin sunuluş biçimi (her maddenin aynı anda hem anneyi hem de babayı değerlendirilmesi) biraz değiştirilerek, sadece anne ile ilişkilerin nasıl algılandığının değerlendirildiği, bu grupla uygulanmasının daha kolay olacağı düşünülen bir form haline dönüştürülmüştür. Diğer deyişle yönergesinde: “Aşağıda ANNENİZİ tarif etmekte kullanabileceğiniz bazı tanımlamalar verilmiştir. Lütfen her tanımlamayı dikkatle okuyun ve ANNENİZE ne kadar uyduğuna karar verin. Yanıtınızı, her maddenin yanındaki 1 den 6’ya kadar olan seçeneklerden birinin altına (X) işareti koyarak verin. Seçeneklerin ne anlama geldiği aşağıdaki anahtarında belirtilmektedir. Eğer sizi çok küçük yaşlardan (2-3 yaş) itibaren anneniz yerine başka biri/birileri büyüttü ise değerlendirmenizi yaparken onu düşünerek derecelendirin.” şeklinde bir açıklama verilmiştir.

Kısa Semptom Envanteri (KSE). Bu envanter, öğrencilerin çeşitli psikolojik belirtilerini taramak amacıyla Derogatis (1992) tarafından geliştirilmiştir. Ergen ve yetişkinlere uygulanabilir. Kısa Semptom Envanteri, SCL-90-R ile yapılan çalışmalar sonucunda ortaya çıkan, SCL-90-R’nin kısa formudur. SCL-90-R’nin 9 faktörüne dağılmış olan 90 madde arasından, her faktörde en yüksek yükü almış toplam 53 madde seçilmiş ve 5-10 dakikada uygulanabilen, benzer yapıda kısa bir ölçek elde edilmiştir. Dokuz alt ölçekten oluşmaktadır. (Derogatis, 1992).

Ölçek, Şahin ve Durak tarafından 1994 yılında Türkçe’ye uyarlanmıştır. Üç ayrı çalışmada ölçeğin top-

lam puanından elde edilen Cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları .96 ile .95, alt ölçekler için elde edilen katsayılar ise .55 ile .86 arasında bulunmuştur. Yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin Anksiyete, Depresyon, Olumsuz Benlik, Somatizasyon ve Hostilite olmak üzere 5 faktörden oluştuğu görülmüştür (Şahin ve Durak, 1994). Ölçek daha sonra da faktör yapısının değişip değişmediğinin incelenmesi amacıyla bir grup ergen üzerinde de denenmiş ve benzer yapı elde edilmiştir (Şahin, Batıgün ve Uğurtaş, 2002).

Mevcut çalışmada, Kısa Semptom Envanteri’nin cronbach alfa katsayısı .95, ölçeğin alt faktörleri için elde edilen iç tutarlılık katsayıları ise, depresyon ($\alpha = .88$), anksiyete ($\alpha = .84$), olumsuz benlik ($\alpha = .84$), somatizasyon ($\alpha = .76$) ve hostilite ($\alpha = .72$) olarak hesaplanmıştır.

İşlem

Uygulamaya geçmeden önce öğrencilere araştırmanın amacına ilişkin kısa bir bilgi verilerek, ölçekleri nasıl dolduracakları anlatılmıştır. Uygulama, sınıflarda topluca yapılmıştır.

Bulgular

Young Ebeveynlik Ölçeği-Anne Formu’nun (YEBÖ-A) Faktör Yapısı

Young Ebeveynlik Ölçeği-Anne Formu’nun (YEBÖ-A) faktör yapısını mevcut araştırma örnekleminde belirlemek için Temel Bileşenler yöntemi ile bir faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda özdeğeri 1’den büyük olan 17 faktör elde edilmiş ve bunların toplam varyansın % 61.15’ini açıkladığı görülmüştür. Müteakiben, 10’lu faktör analizi yapılmış, bu analiz sonucunda elde edilen faktörlerin toplam varyansın %50.26’sını açıkladığı görülmüştür. Daha sonra ise 8’li ve 6’lı faktör yapıları incelenmiş ve eğitim grafiğine bakılarak, ölçeğin örnekleminiz açısından 6 faktörlü yapısının daha uygun olduğu görülmüştür. Altılı faktör çözümlemesi ve Varimax rotasyonu sonucunda elde edilen 6 faktörün, toplam varyansın % 42.49’unu açıkladığı görülmüştür. Birinci faktör, faktör yükleri .30 üzeri olan 33., 34., 42., 44., 48., 55., 56., 60., 61., 62., 65., 67., 68., 69., 70. maddelerden oluşmuştur (bkz. Tablo 1). Toplam varyansın % 22.20’sini açıklayan 15 maddelik bu faktörün maddelerinin içeriğine bakıldığında, “Kontrolcü/Kuralcı” anne/ebeveyn şemasıyla ilişkili olduğuna karar verilmiştir.

İkinci faktör, toplam varyansın % 7.90’ını açıklamaktadır ve 1., 2., 3., 4., 5., 16., 17., 19., 35., 38., 46., 47., 54. maddelerden oluşmaktadır. Maddelerin içeriğine bakıldığında, 13 maddelik bu faktörün “Şefkatli/Sevecen” anne/ebeveyn şemasıyla ilişkili olduğu değerlendirilmiştir.

Tablo 1. Young Ebeveynlik Ölçeği-Anne Formu'nun (YEBÖ-A) Faktör Yapısı

Maddeler	Faktörler					
	1	2	3	4	5	6
33.Hayatımı o kadar kontrol altında tuttu ki, çok az seçme özgürlüğüm oldu.	.521	-.114	.183	.494	.116	-.060
34.Her şey onun kurallarına uymalıydı.	.574	-.150	.235	.329	.178	-.065
42.Yaptığım hiçbir şeyin yeterli olmadığını hissetmemeneden oldu.	.579	-.223	.138	.224	.239	.037
44.Eğer işler düzgün ve yeterince hızlı yapılmazsa sabırsızlanırdı.	.555	-.063	.032	.054	.279	-.021
48.Çok talepkardı, her şeyin onun istediği gibi olmasını isterdi.	.616	-.180	.028	.151	.313	.028
55.Ondan tam olarak ayrı bir birey olduğumu hissedemedim veya bireyselliğimi yeterince yaşayamadım.	.497	-.049	.077	.253	.058	.202
56.Onun çok güçlü bir insan olmasından dolayı, büyürken kendi yönümü belirleyemiyordum.	.532	.008	.188	.217	.045	.191
60.Kötümser bir bakış açısı vardı, hep en kötüsünü beklerdi.	.590	-.129	.100	.158	.003	.303
61.Hayatın kötü yanları veya kötü giden şeyler üzerine odaklanırdı.	.593	-.018	.141	.139	.042	.225
62.Her şey onun kontrolü altında olmalıydı.	.662	-.084	.087	.110	.228	.046
65.Kızgınlığını çok nadir belli ederdi.	-.358	.242	-.043	.005	.150	.291
67.Yanlış bir şey yaptığımda kızardı veya sert bir şekilde eleştirdiği olurdu.	.607	-.188	.053	.079	.225	.095
68.Yanlış bir şey yaptığımda beni cezalandırdığı olurdu.	.542	-.045	.112	.021	.028	.153
69.Yanlış yaptığımda bana aptal veya salak gibi kelimelerle hitap ettiği olurdu.	.629	-.173	.137	.161	.021	.193
70.İşler kötü gittiğinde başkalarını suçlardı.	.557	-.171	.206	.002	.089	.261
1.Beni sevdi ve bana özel birisi gibi davrandı.	-.132	.613	-.304	-.332	.045	-.169
2.Bana vaktini ayırdı ve özen gösterdi.	-.077	.662	-.262	-.315	-.075	-.231
3.Bana yol gösterdi ve olumlu yönlendirdi.	-.079	.676	-.222	-.271	-.012	-.194
4.Beni dinledi, anladı ve duygularımızı karşılıklı paylaştık.	-.192	.650	-.045	-.386	-.090	-.099
5.Bana karşı sıcaktı ve fiziksel olarak şefkatliydi.	-.160	.662	-.265	-.238	-.033	-.123
16.Bir yerimi inciteceğim diye çok endişelenirdi.	-.148	.665	-.169	.095	.050	-.117
17.Hasta olacağım diye çok endişelenirdi.	-.121	.723	-.141	.126	.057	.023
19.Beni aşırı korurdu.	-.090	.643	-.034	.130	.162	-.009
35.Aile için kendi isteklerini feda etti.	-.157	.361	-.130	.150	.218	-.171
38.Bana güçlü olduğumu ve diğer insanlara yardım etmem gerektiğini hissettirdi.	-.319	.550	-.144	-.121	.251	-.088
46.Beni pek çok konuda şımarttı veya aşırı hoşgörülü davrandı.	-.090	.362	.079	-.025	.275	.181
47.Diğer insanlardan daha önemli ve daha iyi olduğumu hissettirdi.	-.191	.441	.021	-.202	.344	.023
54.Birbirimizi çok iyi anlayacak kadar yakındık.	-.183	.610	-.046	-.223	.144	-.065
7.Dengesizdi, ne yapacağı belli olmazdı veya alkolikti.	.237	-.147	.454	-.139	-.094	.071
9.Uzun süreler boyunca beni terk etti veya yalnız bıraktı.	.061	-.109	.804	.052	-.037	.121
10.Bana yalan söyledi, beni kandırdı veya bana ihanet etti.	.084	-.061	.775	.052	.075	.109
11.Beni duygusal olarak taciz etti.	.228	-.155	.624	.204	-.044	.081
12.Beni dövdü ve incitti.	.254	-.160	.572	.272	-.061	.113
13.Beni cinsel olarak taciz etti.	-.038	.025	.779	.053	.042	.108
14.Beni kendi amaçları için kullandı.	.067	-.049	.752	.085	.059	.084
15.İnsanların canını yakmaktan hoşlanırdı.	.068	-.114	.604	.143	.026	.065
29.Başarılı olmamı gerçekten istemedi.	.097	-.095	.424	.257	-.041	.178
32.Benim ihtiyaçlarımı gözetmeden kendisi ne isterse onu yaptı.	.352	-.225	.434	.461	.006	.169

Tablo 1 (devam). Young Ebeveynlik Ölçeği-Anne Formu'nun (YEBÖ-A) Faktör Yapısı

Maddeler	Faktörler					
	1	2	3	4	5	6
8.Kardeş(ler)imi bana tercih etti.	.108	-.228	.377	.337	.058	.087
20.Kendi kararlarım ya da yargılarıma güvenmememe neden oldu.	.245	-.075	.101	.472	-.005	.049
21.İşleri kendi başıma yapmama fırsat vermeden çoğu işimi o yaptı.	.107	.196	.033	.415	.176	.039
22.Bana hep daha çocukmuşum gibi davrandı.	.184	.173	-.094	.503	.243	-.002
23.Beni çok eleştirirdi.	.472	-.194	.090	.392	.224	-.003
24.Bana kendimi sevmeye layık olmayan ya da dışlanmış biri gibi hissettirdi.	.501	-.255	.201	.453	-.086	.092
25.Bana hep bende yanlış bir şey varmış gibi davrandı.	.501	-.219	.198	.512	-.018	.042
26.Önemli konularda kendimden utanmamaya neden oldu.	.432	-.165	.238	.469	.030	.098
28.Bana salakmışım ya da beceriksizmişim gibi davrandı.	.339	-.297	.485	.457	-.005	.148
30.Hayatta başarısız olacağıma inandı.	.242	-.277	.282	.450	.020	.127
31.Benim fikrim ya da isteklerim önemsizmiş gibi davrandı.	.403	-.267	.222	.517	.013	.109
39.Kendisinden beklentisi hep çok yüksekti ve bunlar için kendini çok zorlardı.	-.005	.196	.051	.029	.480	.022
40.Benden her zaman en iyisini yapmamı bekledi.	-.042	.221	-.159	.136	.488	-.155
41.Pek çok alanda mükemmeliyetçiydi, ona göre her şey olması gerektiği gibi olmalıydı.	.223	.066	.046	.053	.641	-.095
43.Neyin doğru neyin yanlış olduğu hakkında kesin ve katı kuralları vardı.	.409	-.070	.045	.099	.466	-.177
45.İşleri tam ve iyi olarak yapılmasına, eğlenme ve dinlenmekten daha fazla önem verirdi.	.370	.008	.032	.002	.458	-.139
59.Küçük bir hata bile yapsam kötü sonuçların ortaya çıkacağını hissettirirdi.	.473	-.012	.000	.211	.311	.184
64.Hep düzenli ve tertipliydi, değişiklik yerine bilineni tercih ederdi.	.132	.122	-.045	.112	.456	.048
71.Sosyal statü ve görünümüne önem verirdi.	.077	.131	.104	-.168	.433	.127
72.Başarı ve rekabete çok önem verirdi.	.305	.103	-.017	-.068	.510	.018
73.Başkalarının gözünde benim davranışlarımın onu ne duruma düşüreceği ile çok ilgiliydi.	.324	-.046	-.043	.106	.496	.147
74.Başarılı olduğum zaman beni daha çok sever ya da bana daha çok özen gösterirdi.	.150	-.091	-.054	.098	.517	.166
27.Okulda başarılı olmam için gereken disiplini bana kazandırmadı.	.194	-.192	.219	.369	-.079	.339
36.Günlük sorumluluklarının pek çoğunu yerine getiremiyordu ve ben her zaman kendi payıma düşenden fazlasını yapmak zorunda kaldım.	.168	-.296	.233	.227	.094	.309
49.Diğer insanlara karşı sorumluluklarımın olduğunu bana öğretmedi.	.219	-.118	.225	.091	-.010	.502
50.Bana çok az disiplin ya da terbiye verdi.	.271	-.008	.145	.092	-.162	.493
51.Bana çok az kural koydu ya da sorumluluk verdi.	-.021	.021	.048	-.054	.048	.519
52.Aşırı sinirlenmeme ya da kontrolü kaybetmeme izin verirdi.	.139	-.108	.118	.097	.060	.545
53.Disiplinsiz bir insandı.	.145	-.160	.243	-.018	-.085	.590
63.Duyularını ifade etmekten rahatsız olurdu.	.358	-.049	.007	.173	.131	.385
66.Kapalı birisiydi, duygularını çok nadir açardı.	.102	-.041	-.020	.047	.064	.437
Açıklanan Varyans %	22.20	7.90	4.69	2.90	2.62	2.18
Özdeğerler (Eigenvalues)	16.43	5.85	3.47	2.15	1.94	1.62

Not. 1 = Kontrollü/Kuralcı, 2 = Şefkatli/ evcen, 3 = İstismarcı/Dışlayıcı, 4 = Küçümseyici/Aşağılayıcı, 5 = Başarı Odaklı/Mükemmeliyetçi, 6 = Disiplinsiz/Lakayt

Üçüncü faktör, toplam varyansın % 4.69'unu açıklamaktadır ve 7., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 29., 32. maddelerden oluşmaktadır. Maddelerin içeriğine bakıldığında, 10 maddelik bu faktöre "İstismarcı/Dışlayıcı" anne/ebeveyn algısı adının uygun olacağı düşünülmüştür.

Dördüncü faktör, toplam varyansın % 2.90'ını açıklamaktadır ve 8., 20., 21., 22., 23., 24., 25., 26., 28., 30., 31. maddelerden oluşmaktadır. Maddelerin içeriğine bakıldığında, 11 maddelik bu faktörün "Küçümseyici/Aşağılayıcı" anne/ebeveyn şemasıyla ilişkili olabileceğine karar verilmiştir.

Beşinci faktör, toplam varyansın % 2.62'sini açıklamaktadır ve 39., 40., 41., 43., 45., 59., 64., 71., 72., 73., 74. maddelerden oluşmaktadır. Maddelerin içeriğine bakıldığında, 11 maddelik bu faktöre de "Başarı Odaklı/Mükemmeliyetçi" anne/ebeveyn adı uygun görülmüştür.

Altıncı faktör, toplam varyansın % 2.18'ini açıklamaktadır ve 27., 36., 49., 50., 51., 52., 53., 63., 66. maddelerden oluşmaktadır. Maddelerin içeriğine bakıldığında, 9 maddelik bu faktöre de "Disiplinsiz/Lakayt" anne/ebeveyn olarak isimlendirilmiştir.

Ayrıca, bazı maddelerin çapraz yüklendiği görülmüş, çapraz yüklenen bu maddeler, içeriğine bakılarak anlamlı oldukları ve iç tutarlılığı düşürmek yerine yük-

selttikleri faktörlerin altına yerleştirilmişlerdir. Faktörlerin belirlenmesinden sonra 5 maddenin (6 = ben çocukken öldü veya evi terk etti, 18 = evhamlı veya fobik/ korkak bir insandı, 37 = hep mutsuzdu; destek ve anlayış için hep bana dayandı, 57 = içimizden birinin uzağa gitmesi durumunda, birbirimizi üzebileceğimizi hissederdim, 58 = ailemizin ekonomik sorunları ile ilgili çok endişeli idi) herhangi bir faktörün altına yerleşmediği görülmüştür.

Mevcut çalışmadan elde edilen bu faktörlerle Sheffield ve arkadaşları (2005) ile Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu'nun (2008) çalışmalarından elde ettikleri faktörlerin karşılaştırılması Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2'de görüldüğü gibi, mevcut çalışmada elde edilen 6 faktörden 5'i Sheffield ve arkadaşlarının (2005) çalışmasından ve Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu (2008) çalışmasından elde edilmiş olan faktörlerin 5'i ile uyumaktadır. Bu çalışmada bulunan ve diğer çalışmalarda gözlenmeyen faktör ise "Şefkatli/Sevecen" anne/ebeveyn faktörüdür. Daha önce Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu (2008) çalışmasında bulunmuş olan, ancak Sheffield ve arkadaşlarının (2005) çalışmasında çıkmamış olan, "Sömürücü/İstismar Edici" ve "Aşırı İzin Verici/Sınırsız" annelik/ebeveynlik, mevcut çalışmada da "İstismarcı/Dışlayıcı" ve "Disiplinsiz/Lakayt" annelik/ebeveynlik olarak yeniden belirlemiştir.

Tablo 2. Young Ebeveynlik Ölçeği Faktör Yapılarının Karşılaştırılması

Sheffield, Waller, Emanuelli, Murray ve Meyer (2005) (N = 422, Üniversite Öğrencisi)	Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu (2008) (N = 994, Üniversite Öğrencisi)	Mevcut Çalışma (2011) (N = 586, Lise Öğrencisi)
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı Ebeveynlik ($\alpha = .91$)	Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı Ebeveynlik ($\alpha = .85$)	-
Aşırı Koruyucu Ebeveynlik ($\alpha = .84$)	Aşırı Koruyucu/Evhamlı Ebeveynlik ($\alpha = .68$)	-
Küçümseyici Ebeveynlik ($\alpha = .91$)	Küçümseyici/Kusur Bulucu Ebeveynlik ($\alpha = .84$)	Küçümseyici/Aşağılayıcı Ebeveynlik ($\alpha = .83$)
Kötümser/Endişeli Ebeveynlik ($\alpha = .77$)	Kötümser/Endişeli Ebeveynlik ($\alpha = .61$)	-
Kontrol Edici Ebeveynlik ($\alpha = .78$)	Kuralcı/ Kalıplı Ebeveynlik ($\alpha = .86$)	Kontrollü/Kuralcı Ebeveynlik ($\alpha = .86$)
Duygularını Bastıran Ebeveynlik ($\alpha = .71$)	Değişime Kapalı/Duygularını Bastıran Ebeveynlik ($\alpha = .53$)	-
Cezalandırıcı Ebeveynlik ($\alpha = .74$)	Cezalandırıcı Ebeveynlik ($\alpha = .60$)	-
Koşullu/Narsistik Ebeveynlik ($\alpha = .79$)	Koşullu/Başarı Odaklı Ebeveynlik ($\alpha = .73$)	Başarı Odaklı/Mükemmeliyetçi Ebeveynlik ($\alpha = .77$)
Mükemmeliyetçi Ebeveynlik ($\alpha = .67$)	-	-
	Sömürücü/İstismar Edici Ebeveynlik ($\alpha = .73$)	İstismarcı/Dışlayıcı Ebeveynlik ($\alpha = .86$)
	Aşırı İzin Verici/Sınırsız Ebeveynlik ($\alpha = .62$)	Disiplinsiz/ Kuralsız/Lakayt Ebeveynlik ($\alpha = .70$)
		Şefkatli/Sevecen Ebeveynlik ($\alpha = .88$)

Tablo 3. Lise Öğrencilerinin Annelerine Yönelik Algılarının, Bonferroni Düzeltmesinden Sonra Sosyo-Ekonomik Statüye (Anne Eğitimi) Göre Karşılaştırılması

	Düşük SES (N = 194)		Orta SES (N = 120)		Üst SES (N = 270)		F	η^2
	Ort.	S	Ort.	S	Ort.	S		
Kuralcı E.	33.44	15.45	32.13	13.52	31.17	13.14	1.305	.004
Sevecen E.	59.26	13.05	60.42	11.84	62.59	11.13	4.419	.015
İstismarcı E.	12.10	4.70	13.38	4.70	11.14	3.96	2.793	.010
Küçümseyici E.	21.74 _a	10.34	20.77	10.15	19.03 _b	7.42	5.171**	.018
Başarı odaklı E.	38.38	10.47	37.57	10.22	36.91	10.99	1.078	.004
Lakayt E.	16.97 _a	6.84	15.61	6.33	15.09 _b	6.72	4.794**	.016

** $p < .008$

Not. Farklı harfleri içeren ortalamalar arasında anlamlı farklılık mevcuttur.

Söz konusu bu alt ölçeklerin iç tutarlılıklarını tespit etmek üzere yapılan analiz sonucunda elde edilen Cronbach Alfa katsayıları şöyle çıkmıştır; “Kontrolcü/Kuralcı” ($\alpha = .89$; madde-toplam korelasyon katsayısı ranjı = .24-.66), “Şefkatli/Sevecen” ($\alpha = .88$; madde-toplam korelasyon katsayısı ranjı = .29-.69), “İstismarcı/Dışlayıcı” ($\alpha = .86$; madde-toplam korelasyon katsayısı ranjı = .39-.70), “Küçümseyici/Aşağılayıcı” ($\alpha = .83$; madde-toplam korelasyon katsayısı ranjı = .30-.67), “Başarı Odaklı/Mükemmeliyetçi” ($\alpha = .77$; madde-toplam korelasyon katsayısı ranjı = .29-.53) ve “Disiplinsiz/Lakayt” ($\alpha = .70$; madde-toplam korelasyon katsayısı ranjı = .28-.47).

Ortaya çıkan bu alt ölçeklerden elde edilen puanların cinsiyet (294 kız, 290 erkek) ve anne eğitimi ile tanımlanan SES (194 alt, 120 orta, 270 üst) gibi değişkenlerden etkilenip etkilenmediklerini, alt ölçeklerin birbirleri arasındaki olası ilişkileri de dikkate alarak değerlendirmek üzere, cinsiyet (kız, erkek) X SES (alt, orta, üst) olmak üzere çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapılmıştır. Bu analizde SES, anne eğitimi bağlamında tanımlanmıştır. Analiz sonucunda Wilks' Lambda değeri sadece SES ($F_{578,1146} = 1.901, p < .031$; Wilks' $\lambda = .961$, kısmi $\eta^2 = .019$) açısından anlamlı bulunmuştur.

Her bir alt ölçek üzerinde yapılan (2 X 3) ANOVA analizinden sonra anne eğitimi ile tanımlanmış olan sosyo-ekonomik statünün temel etkisinin özellikle sevecen, küçümseyici ve lakayt anne algıları üzerinde olduğu, ancak Tukey testi ve Bonferroni düzeltmesinden (.05/6 = .008) sonra bu temel etkinin anlamlılığının anneyi küçümseyici/aşağılayıcı ($F_{2,578} = 5.171, p < .006, \eta^2 = .018$) ve disiplinsiz/lakayt ($F_{2,578} = 4.794, p < .009, \eta^2 = .016$) olarak algılamak üzerinde sürebildiği görülmüştür. Alt SES'ten olan ergenlerin (107 kız, 87 erkek), üst SES'ten olan ergenlerle (129 kız, 142 erkek) kıyaslandıklarında,

annelerini daha küçümseyici/aşağılayıcı ($Ort. = 21.74$ ve $Ort. = 19.03$; $Ort_{fark} = -2.71$) ve daha disiplinsiz/lakayt ($Ort. = 16.97$ ve $Ort. = 15.09$; $Ort_{fark} = -1.88$) olarak algıladıkları gözlenmiştir (bkz. Tablo 3).

Değişkenler Arası Korelasyonlar

Young Ebeveynlik Ölçeği'nin (YEBÖ-A) yeniden incelenen faktör yapısı sonucunda, ortaya çıkan altı faktörün, Kısa Semptom Envanteri'nin (KSE) alt ölçekleri ile ilişkisi Tablo 4'te sunulmuştur. Tüm alt ölçeklerin Kısa Semptom Envanteri toplam puanı ve alt ölçekleriyle ilişkileri beklenen yönde ve anlamlıdır. Kontrollü/Kuralcı, İstismarcı/Dışlayıcı, Küçümseyici/Aşağılayıcı, Başarı Odaklı/Mükemmeliyetçi ve Disiplinsiz/Lakayt annelik/ebeveynlik biçimlerinin Kısa Semptom Envanteri toplam puanı ve alt ölçekleriyle ilişkisi beklediği gibi pozitif yönde ve anlamlı; Şefkatli/Sevecen annelik/ebeveynlik biçimiyle ilişkilerinin ise yine beklenebileceği gibi negatif yönde ve anlamlı olduğu görülmüştür.

Giriş bölümünde de söz edildiği gibi, gerek erken-döneme yönelik olumsuz kendilik şemaları gerekse, erken dönemde bakım verenlerin olumsuz olarak algılanması, kişinin ileride yaşadığı psikolojik sorunlarla ilişkili olarak düşünülmektedir. Bu varsayımdan hareketle, mevcut çalışmada örneklem Kısa Semptom Envanteri'nden alınan toplam puanlara göre (ortalamanın 1 standart sapma üstü ve altı şeklinde) semptomları düşük (KSE < 18) ve yüksek (KSE > 83) olmak üzere üç gruba ayrılmış ve Young Ebeveynlik Ölçeği-Anne Formu'nun alt ölçeklerinden alınan puanların bu gruplarda nasıl farklılaştığı, bağımsız gruplar t-testi analizine göre incelenmiştir. Analiz sonucunda beklediği gibi iki grubun anne/ebeveyn algısında anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür (bkz. Tablo 5).

Tablo 4. Lise Öğrencilerinin Annelerine Yönelik Ebeveynlik Algılarının KSE Toplam Puanı ve Alt Ölçekleri ile İlişkisi

	Depresyon	Anksiyete	Olumsuz Benlik	Somatizasyon	Hostilite	KSE Top.
Kontrolcü/Kuralcı	.42	.45	.44	.34	.37	.47
Şefkatli/ Sevecen	-.23	-.17	-.17	-.20	-.17	-.22
İstismarcı/Dışlayıcı	.23	.25	.25	.23	.20	.27
Küçümseyici/Aşağılayıcı	.45	.46	.46	.35	.38	.49
Başarı-Odaklı/Mükemmeliyetçi	.27	.30	.28	.18	.28	.30
Disiplinsiz/Lakayt	.31	.32	.31	.30	.29	.35

Not. Tüm değerler, $p < .01$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 5. KSE Puanlarına Göre Uç Puan Alanlar ile YEBÖ-A Alt Ölçekleri Arasındaki T-Testi

	KSE < 18	KSE > 83	<i>t</i>
	<i>N</i> = 100	<i>N</i> = 97	
	Ort. (S)	Ort. (S)	
Kontrolcü/Kuralcı	24.06 (8.51)	42.28 (18.20)	8.95
Şefkatli/Sevecen	63.70 (9.84)	57.32 (14.50)	3.62
İstismarcı/Dışlayıcı	10.42 (1.85)	14.09 (8.13)	4.34
Küçümseyici/Aşağılayıcı	15.44 (4.49)	27.99 (12.45)	9.36
Başarı-Odaklı/Mükemmeliyetçi	32.67 (10.54)	41.46 (10.39)	5.89
Disiplinsiz/Lakayt	12.79 (4.83)	20.04 (7.59)	7.97

Not. Tüm *t* değerleri, $p < .001$ düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 5'ten de görüleceği gibi, semptomları yüksek olan gruptaki ergenler annelerini, istatistiksel olarak yüksek bir anlamlılık derecesinde kontrolcü/ kuralcı, istismarcı/dışlayıcı, küçümseyici/aşağılayıcı, başarı-odaklı/mükemmeliyetçi ve disiplinsiz/lakayt olarak algıladıklarını ifade etmişlerdir. Buna karşılık, semptomları düşük olan ergenler ise annelerini istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde şefkatli/sevecen olarak algılamaktadırlar.

Hatırlanacağı gibi, demografik bilgi formunda, katılımcılardan kendilerini, ilişkilerini ve geleceklerini 5'li Likert-tipi bir ölçek üzerinden değerlendirmeleri istenmiştir. Tablo 6'da, Young Ebeveynlik Ölçeği-Anne Formu'nun alt ölçekleri ile bu değerlendirmeler arasındaki ilişkiler verilmiştir.

Tablo 6'da da açıkça görüldüğü gibi söz konusu ilişkilerin önemli bir kısmı beklenen yöndedir. Ancak, ergenlerin annelerini başarı-odaklı/mükemmeliyetçi olarak değerlendirmeleri ile kendilerini, ilişkilerini ve

geleceklerini değerlendirmeleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Ergenlerin "kendileri"ni olumlu değerlendirmeleri ile annelerini/ebeveynlerini Kontrolcü/Kuralcı, İstismarcı/Dışlayıcı, Küçümseyici/Aşağılayıcı ve Disiplinsiz/Lakayt değerlendirmeleri arasında negatif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunurken, aynı anne/ebeveyn algıların, ergenlerin "ilişkileri"ni olumlu değerlendirmeleriyle de negatif yönde ve anlamlı ilişki içinde olduğu gözlenmiştir. Ergenlerin olumlu gelecek değerlendirmelerinin ise, sadece şefkatli/sevecen anne/ebeveyn algısıyla olumlu, disiplinsiz/lakayt anne/ebeveyn algısıyla ise olumsuz ve anlamlı ilişkileri olduğu gözlenmiştir.

Bu arada, çocuk sayısı ve anne ebeveynlik davranışları algısı arasındaki ilişkilere bakıldığında kardeş sayısı ile sevecen/şefkatli anne/ebeveyn algısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki gözlenirken ($r = -.15$, $p > .01$), diğer ebeveyn tarzları ile (disiplinsiz/lakayt anne/

Tablo 6. Young Ebeveynlik Ölçeği-Anne Formu Alt Ölçekleri ile Katılımcıların Kendileri, İlişkileri ve Gelecek Değerlendirmeleri Arasındaki İlişkiler

	Kontrolcü/ Kuralcı	Şefkatli/ Sevecen	İstismarcı/ Dışlayıcı	Küçümseyici/ Aşağılayıcı	Başarı-Odaklı/ Mükemmeliyetçi	Disiplinsiz/ Lakayt
Kendini Değ.	-.28**	.31**	-.19**	-.31**	-.04	-.22**
İlişkilerini Değ.	-.23**	.23**	-.13**	-.24**	-.08	-.18**
Gelecek Değ.	-.06	.11**	-.07	-.05	.05	-.12**
Çocuk Sayısı	.07	-.15**	.07	.08	-.01	.08*

* $p < .05$, ** $p < .01$

ebeveyn algısı dışında) kardeş sayısı arasında bir ilişki saptanmamıştır. Kardeş sayısı ile disiplinsiz/lakayt anne/ebeveyn algısı arasındaki ilişki de anlamlı ve pozitifdir ($r = .08, p < .05$).

Tartışma ve Sonuç

Çalışmamız neticesinde, Young Ebeveynlik Ölçeği-Anne Formu'nun (YEBÖ-A), ergenlerle kullanılışı ile ilgili olarak altı faktörlü bir yapıya karşımıza çıkmaktadır. Bu faktörler; "Kontrolcü/Kuralcı Annelik/Ebeveynlik", "Şefkatli/Sevecen Annelik/Ebeveynlik", "İstismarcı/Dışlayıcı Annelik/Ebeveynlik", "Küçümseyici/Aşağılayıcı Annelik/Ebeveynlik", "Başarı Odaklı/Mükemmeliyetçi Annelik/Ebeveynlik", "Disiplinsiz/Lakayt Annelik/Ebeveynlik" biçimlerini temsil etmektedirler. Söz konusu bu altı faktörün beşi de daha önceleri üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmalarda elde edilmiş faktörlerle uyumludur. Ancak altıncı faktör olan, "Şefkatli/Sevecen" annelik/ebeveynlik şeklinde isimlendirilen faktör, ergenlerle yapılmış olan mevcut çalışmada ortaya çıkmıştır. Bu durum da anneleriyle hala daha yakın bağların devrede olduğu bu yaş grubu için beklenebilecek bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Büyük bir bölümü aileleriyle yaşayan ergenler için annenin şefkatliliği ve sevecenliği yaşamlarının halihazırda önemli bir parçasıdır ve belki zihinlerde daha ulaşılabilir bir durumda olduğundan işaretleme sırasında da etkili olmuş olabilir.

Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu'nun (2008) yaptıkları çalışma sonucunda ortaya çıkan; "Kuralcı/ Kalıplı Ebeveynlik" faktörünü oluşturan maddelerin bir kısmı (33, 34, 42, 44, 48, 56, 62 ve 67), mevcut çalışmada ağırlıklı olarak "Kontrolcü/Kuralcı Annelik/Ebeveynlik" altında toplanmıştır. Diğer maddelerin ise (39, 41, 43 ve 45) "Başarı-Odaklı/Mükemmeliyetçi Annelik/Ebeveynlik" faktörünün altında yer aldığı görülmüştür. Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu (2008) çalışmasındaki, "Küçümseyici/Kusur Bulucu Ebeveynlik" faktörünü oluşturan maddeler ise, 32. madde ("benim ihtiyaçlarımı

gözetmeden kendisi ne isterse onu yaptı") hariç, mevcut çalışmada "Küçümseyici/Aşağılayıcı Annelik/Ebeveynlik" faktörünün altında toplanmış; 32. madde ise "İstismarcı/Dışlayıcı" Annelik/Ebeveynlik faktörünün altında yer almıştır. Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu (2008) çalışmasındaki üçüncü faktör olan "Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı Ebeveynlik" faktörünü oluşturan maddeler (1, 2, 3, 4, 5, 38, 47 ve 54), mevcut çalışmada "Şefkatli/ Sevecen Annelik/Ebeveynlik" faktörünün altında yer almıştır. Bu faktördeki maddeler, Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu'nun (2008) çalışmasında analize ters puanlanarak sokulmuştur. Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu (2008) çalışmasının dördüncü faktörü olan "Sömürücü/İstismar Edici Ebeveynlik" faktörü maddelerinin, mevcut çalışmada tamamıyla "İstismarcı/Dışlayıcı Annelik/Ebeveynlik" faktörünün altında yer aldığı görülmüştür. Yine, Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu (2008) çalışmasında beşinci faktörü olan "Aşırı Korumacı/ Evhamlı Ebeveynlik" maddeleri, mevcut çalışmada, ağırlıklı olarak (20, 21, 22) "Küçümseyici/Aşağılayıcı Annelik/Ebeveynlik" faktörünün altında olmak üzere, biri de (55. madde) "Kontrolcü/Kuralcı" ve (16. ve 19. maddeler) "Şefkatli/Sevecen" Annelik/Ebeveynlik faktörlerinin altında yer almıştır. Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu'nun (2008) altıncı faktörü olan "Koşullu/Başarı Odaklı Ebeveynlik" maddelerinin tümünün, mevcut çalışmada "Başarı Odaklı/Mükemmeliyetçi Annelik/Ebeveynlik" faktörünün altında yer aldığı görülmüştür. Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu (2008) çalışmasının yedinci faktörü olan "Aşırı İzin Verici/Sınırsız Ebeveynlik" faktörünün (27., 49., 50., 51., 52., 53.) maddeleri, mevcut çalışmada "Disiplinsiz/Lakayt Annelik/Ebeveynlik" faktörünün altında yer almışlardır. Aynı çalışmanın sekizinci ve dokuzuncu faktörleri olan "Kötümser/Endişeli Ebeveynlik" ve "Cezalandırıcı Ebeveynlik" faktörlerinin maddeleri (60, 61, 65, 68, 69 ve 70) mevcut çalışmada, "Kontrolcü/Kuralcı Annelik/Ebeveynlik" faktörünün altında yer almışlardır. Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu (2008) çalışmasının onuncu faktörü olan "Değişime Kapalı/

Duygularını Bastıran Ebeveynlik” faktörünün maddeleri ise, mevcut çalışmada “Başarı-Odaklı/Mükemmeliyetçi Annelik/Ebeveynlik” (64.) ve “Disiplinsiz/Lakayt Annelik Ebeveynlik” (63. ve 66.) faktörlerinin altında dağılmışlardır.

Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu'nun (2008) çalışmasında, 17, 29, 35, 36, 37, 46, 57, ve 59 olmak üzere 8 maddenin herhangi bir faktör altına yerleşmediği görülmüştür. Mevcut çalışmada ise 5 madde (6 = ben çocukken öldü veya evi terk etti, 18 = evhamlı veya fobik/korkak bir insandı, 37 = hep mutsuzdu; destek ve anlayış için hep bana dayandı, 57 = içimizden birinin uzağa gitmesi durumunda, birbirimizi üzebileceğimizi hissedirdim ve 58 = ailemizin ekonomik sorunları ile ilgili çok endişeli idi) herhangi bir faktörün altına yerleşmemiştir. Görüldüğü gibi, mevcut çalışmada, Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu (2008) çalışmasında ve daha önceki Sheffield ve arkadaşlarının (2005) çalışmasında ortaya çıkmış olan daha zengin, 10 faktörlü bir yapı yerine, 6 faktörlü daha sade bir yapı çıkmıştır. Bu durum da yine örneklem farklılığından kaynaklanıyor olabilir. Ergenlerin zihinsel sınıflamaları, daha ileri yaşlardaki gençlerle kıyaslandığında ayrıntıları daha az dikkate alan bir biçimde olabilir. Sonuç olarak mevcut çalışma, Young Ebeveynlik Ölçeği-Anne Formu'nun (YEBÖ-A) ergenler için, faktörlere yerleşmiş 69 maddelik bu haliyle kullanılabilir bir ölçek olduğunu göstermiştir. Kuşkusuz bu yapının ne kadar geçerli olduğu, farklı bir ergen örnekleminde yapılacak bir doğrulayıcı faktör analizi ile daha iyi anlaşılacaktır.

Söz konusu bu faktörlere göre geliştirilen alt ölçeklerin güvenilirlik katsayılarının da daha önceki çalışmalardan elde edilmiş katsayılar kadar yüksek olduğu görülmüştür. Elde edilmiş olan bu veriler de bu altı faktörlü yapının güvenilirliğine bir kanıt olarak değerlendirilebilir.

Çalışmamızda elde edilen annenin algılanan ebeveynlik biçimlerinin, cinsiyet ve SES gibi değişkenlerden nasıl etkilendiğini incelediğimizde, alt ölçeklerin hiçbirinde cinsiyet açısından bir temel etki ya da cinsiyet X SES etkileşim etkisi görülmemiştir. Ancak, SES'in anneyi küçümseyici ve lakayt olarak algılama puanları üzerinde anlamlı etkisi olduğu gözlenmiştir. Düşük SES'teki ergenlerin, annelerini daha küçümseyici/aşağılayıcı ve daha disiplinsiz/lakayt olarak algıladıkları görülmüştür. Ayrıca istatistiksel olarak anlamlı olmasa da aynı grubun, annelerini diğer gruba kıyasla daha istismarcı/dışlayıcı ve daha az sevecen olarak algıladıkları da söylenebilir. Anne eğitiminin hem yetersiz maddi

imkânlar (SES) hem de yetersiz çocuk yetiştirme bilgisiyle bağlantılı olabileceğini düşündüğümüzde, ortaya çıkan bu sonuç beklenebilir bir sonuçtur. Ekonomik olarak zor koşullar içinde bulunan bir annenin, hele bir de çocuk sayısı da fazlaysa her bir çocuğuna ayıracağı zaman ve tahammülü de azalabilir. Stresi yüksek bir annenin bu stresi davranışlarına da yansiyabilir. O davranışlar ise çocuk tarafından şefkatlilik ve sevecenliğin tersiymiş gibi yorumlanabilir. Nitekim, mevcut çalışma bağlamında kardeş sayısı ve ebeveynlik biçimleri arasındaki ilişkinin değerlendirildiği bir korelasyon analizi de yapılmış ve kardeş sayısı ile sevecen/şefkatli anne/ebeveyn algısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunurken, disiplinsiz/lakayt anne/ebeveyn algısı dışında diğer ebeveyn tarzları ile kardeş sayısı arasında bir ilişki saptanmamıştır. Kardeş sayısı ile disiplinsiz/lakayt anne/ebeveyn algısı arasındaki ilişki de anlamlı ve pozitifdir. Ayrıca, örneklem tek çocuk olmak ve 4 ve daha fazla kardeşe sahip olmak şeklinde ayrılarak yapılan t-test karşılaştırmasında da sevecen/şefkatli anne algısı açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur.¹ Tek çocukların beklenebileceği gibi sevecen/şefkatli anne algısı daha yüksekken ($Ort. = 63.19, S = 12.78$), 4 ya da daha fazla kardeşli ($Ort. = 58.15, S = 14.61$) ailelerde büyüyenlerin sevecen anne algısı anlamlı olarak daha düşüktür çıkmıştır ($t = 4.50, p < .001$).

Bunun yanında, eğitim düzeyi düşük bir anne büyük ihtimalle bir çocuğa nasıl yaklaşılması gerektiğini de bilmeyebilir, öğrenmemiş olabilir. Çevresinde gördüğü modellere göre davranıyor olabilir. Çevresindeki modellerin de kötü ekonomik koşullar içinde olan, çok çocuklu, kendileriyle barışıklıkları düşük, eğitim düzeyleri yetersiz kadınlar olma ihtimalinin yüksekliğine bağlı olarak, eğitim düzeyi düşük annelerin çocuklarına daha az sevecen, daha çok aşağılayıcı, daha disiplinsiz ve lakayt olarak algılanabilecek şekilde davranıyor olmaları da beklenebilir. Ayrıca, kontrolcü/kuralcı ve başarı-odaklı/mükemmeliyetçi annelik/ebeveynlik algılamaları üzerinde anne eğitiminin herhangi bir temel etkisinin olmayışı da ilginçtir. Bunu da bir miktar bu ergenlerin içinde buldukları üniversiteye hazırlık süreci ile açıklamak mümkündür. Bu süreç içinde tüm anneler kontrolcü/kuralcı ve başarı-odaklı/mükemmeliyetçi algılanıyor olabilir.

Mevcut çalışmada elde edilmiş olan alt ölçeklerin ne denli geçerli olduğuna ilişkin olarak yapılan ölçüt-bağlantılı geçerlik incelemesi sonucunda, alt ölçeklerin hepsinin de Kısa Semptom Envanteri'nin toplam puanı ve depresyon, anksiyete, olumsuz benlik, somatizasyon

¹ Tablo sayısının artmaması amacıyla söz konusu karşılaştırma ayrıca tablolaştırılmamıştır. İlgilenen kişiler birinci yazardan söz konusu bilgileri edinebilirler

yon ve hostilete alt ölçekleriyle anlamlılığı çok yüksek ve beklenen yönde ve ilgili yazınla tutarlı ilişkiler içinde oldukları gözlenmiştir. Ayrıca, aynı alt ölçeklerin, KSE'den alınan puanlara göre oluşturulmuş uç gruplarda da semptomları düşük grup ve semptomları yüksek grupları anlamlı biçimde ve beklenen şekilde ayırt edebildiği saptanmıştır (Glaser, Campbell, Calhoun, Bates ve Petrocelli, 2002; McGinn, Cukor ve Sanderson, 2005; Welburn, Coristine, Dagg, Pontefract ve Jordan, 2002). Elde edilmiş olan bu korelasyonlar ve uç grup karşılaştırmaları sonuçları bize, Young Ebeveynlik Ölçeği Anne Formu'nun ergenler üzerinde elde edilmiş olan altı faktörlü bu yapısının geçerli olabileceğine ilişkin ek kanıtlar sunmaktadır.

Aynı bağlamda bir ek kanıt da demografik bilgi formunda sorulmuş olan ve ergenin Bilişsel Kuram çerçevesinde kendisini, ilişkilerini ve geleceğini değerlendirdiği maddelere göre yapılmış olan korelasyon analizlerinden gelmiştir. Elde edilen sonuçlara göre şefkatli/sevecen anne algısı ile ergenlerin kendilerine, ilişkilerine ve geleceğine yönelik olumlu değerlendirmeleri yüksek düzeyde anlamlılığı olan, pozitif ilişkiler içindedir. Başarı Odaklı/Mükemmeliyetçi anne algısının ise bu değişkenlerle herhangi bir ilişkisi bulunmamıştır. Büyük ihtimalle bu sonuç da biraz önce sözü edilen, lise çağında üniversiteye hazırlık değişkeniyle bağlantılı olabilir. Diğer deyişle özel bir annelik tarzı gibi algılanmak yerine koşulların gerektirdiği bir zorunluluk olarak da değerlendiriliyor olabilir.

Kontrolcü/Kuralcı, Küçümseyici/Aşağılayıcı, İstismarcı Dışlayıcı ve Disiplinsiz/Lakayt anne algısı ise kendini ve ilişkilerini değerlendirmelerle ters yönde bir bağlantı içindedir. Diğer deyişle annelerine yönelik olarak bu şekilde olumsuz değerlendirmeler yapan ergenler, kendilerini ve ilişkilerini de olumsuz değerlendirmektedirler. Ancak, söz konusu bu olumsuz anne/ebeveyn değerlendirmelerinin (disiplinsiz/lakayt anne/ebeveyn dışında), ergenin geleceğini değerlendirmesiyle fazla bir ilişkisinin bulunmaması da dikkat çekicidir. Ergenlerin şimdiki zamandaki kendilerini ve ilişkilerini değerlendirmeleriyle anne/ebeveyn değerlendirmeleri ilişkilendirilebilmiş ama gelecek çok daha uzak olduğu için gerçekçi bir biçimde böyle bir örüntü ortaya çıkmamıştır. Bu sonuç da bize ölçekleri doldurmuş olan ergenlerin işaretlemelerini gerçeğe uygun bir şekilde yaptıklarını düşündürmektedir. Bütün bunlara rağmen disiplinsiz/lakayt annelik/ebeveynlik algısının gelecek değerlendirmesiyle anlamlı ve negatif çıkan ilişkisi manidardır. Belki de ergen için tüm annelik/ebeveynlik tarzları arasında en olumsuz olarak algılanan bu tür, literatürde laissez-faire ebeveyn tarzı olarak geçen tarzıdır. İlgili yazında da disiplinsiz/lakayt ebeveynlere sahip çocukların, esnek (flexible) ve sert (rigid) ebeveynlere sahip çocuklarla kıyaslandıklarında, arkadaşlarıyla daha çok çatışma yaşa-

dıkları belirtilmiştir (Alles-Jardel, Fourdrinier, Roux ve Schneider, 2002).

Analizler sonucunda, ortaya çıkan bu altı faktörlü yapı kabul edilebilir düzeyde geçerli ve güvenilir olsa bile araştırmanın sınırlılıklarının da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Her şeyden önce, araştırmaya katılan örneklemden, geçmişe ait belirli bir dönemin hatırlanması istenmektedir. Birey geçmişini hatırlayıp, değerlendirmede bulunurken, şimdiki zamana ait ebeveynlik biçimleri de ya da şu sıradaki duyguları, yaşantıları da bu değerlendirmeye dâhil olabilmekte, diğer deyişle şimdiki durum, geçmişin yerine geçebilmektedir. Bu durumda, bazı yanlış değerlendirmelerin olması da muhtemeldir. Ayrıca, ülkemizdeki araştırmalarda Young Ebeveynlik Ölçeği'nin (YEBÖ) çok fazla kullanılmadığı göz önünde bulundurularak, bu ölçeğin daha büyük örneklem sayılarıyla ve farklı yaş gruplarına uygulanması ve psikometrik özelliklerinin yeniden sınanmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Mevcut çalışmadan elde edilmiş olan faktör yapısının da yeni bir ergen grubuyla doğrulayıcı faktör analizleri çerçevesinde değerlendirilmesi uygun olacaktır. Ayrıca, ölçüt bağımlı geçerlik çalışmalarında kriter olarak Young Şema Ölçeği, kendilik algısına yönelik ölçeklerin kullanılması ve boylamsal çalışmaların yapılması önerilebilir.

Bütün bunların yanında, mevcut çalışmada sadece "anne formu"nun kullanıldığı yeni bir format kullanılmış olduğundan, buraya kadar, Soygüt, Çakır ve Karasmanoğlu (2008) çalışmasında kullanılan "anne-baba birlikte formu" üzerinden yapılmış olan karşılaştırmalarda bu bilgi de hep göz önünde bulundurulmalıdır. Ölçeğin mevcut araştırmada kullanılmış olan tekil formu ile (anne formu), bileşik formunun (anne ve baba formu birlikte), bir başka örneklem üzerinde değerlendirilmesi ve hangi tür uygulamanın bu yaş grubu için daha "temiz" sonuçlar verdiğinin de değerlendirilmesinde yarar olacaktır.

Kaynaklar

- Alles-Jardel, M., Fourdrinier, C., Roux, A. ve Schneider, B. H. (2002). Parents' structuring of children's daily lives in relation to the quality and stability of children's friendships. *International Journal of Psychology, 37*(2), 65-73.
- Çakır, Z. (2007). *Antisosyal kişilik bozukluğunda erken dönem uyumsuz şemalar, algılanan ebeveynlik stilleri ve şema sürdürücü başa çıkma davranışları arasındaki ilişkiler: Şema terapi modeli çerçevesinde bir inceleme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Demir, E. K. ve Şendil, G. (2008). Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları, 11*(21), 15-25.
- Derogatis L. R. (1992). *The Brief Symptom Inventory (BSI). Administration, scoring and procedural manual-II*. Clinical Psychometric Inc.
- Dinçel, E. (2006). *Ergenlik dönemi gelişimsel ödevleri ve psikolojik problemler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Düzgün, Ş. (1995). *Lise öğrencilerinin psikolojik belirtileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Ergün, H. (2008). *14-18 yaş arası ergenler ve ebeveynlerinde aleksitimik özellikler; ebeveyn tutumları, bağlanma ve bağımlılık*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Glaser, B. A., Campbell, L. F., Calhoun, G. B., Bates, J. M. ve Petrocelli, J. V. (2002). The Early Maladaptive Schema Questionnaire-Short Form: A construct validity study. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 35, 2-13.
- Keskin, G. (2007). *Ergenlerin ruhsal durumları ve ebeveyn tutumları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- McGinn, L. K., Cukor, D. ve Sanderson, W. C. (2005). The relationship between parenting style, cognitive style, and anxiety and depression: Does increased early adversity influence symptom severity through the mediating role of cognitive style? *Cognitive Therapy and Research*, 29(2), 219-242.
- Sheffield, A., Waller, G., Emanuelli, F., Murray, J. ve Meyer, C. (2005). Links between parenting and core beliefs: Preliminary psychometric validation of the Young Parenting Inventory. *Cognitive Therapy and Research*, 29(6), 787-802.
- Soygüt, G., Çakır, Z. ve Karaosmanoğlu, A. (2008). Ebeveynlik biçimlerinin değerlendirilmesi: Young Ebeveynlik Ölçeği'nin psikometrik özelliklerine ilişkin bir inceleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(22), 17-30.
- Soygüt, G. ve Çakır, Z. (2009). Ebeveynlik biçimleri ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkilerde kişilerarası şemaların aracı rolü: Şema odaklı bir bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(2), 144-152.
- Şahin, N. H. ve Durak, A. (1994). Kısa Semptom Envanteri: Türk gençleri için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 31, 44-56.
- Şahin, N. H., Adalı, A., Akgiray, A., Alkan, E., Arı, Ö, Bayezit, S., Kent, S., Oker, İ. ve Üstün, B. (2005). Üniversite öğrencilerinde stres oluşturuvcu faktörler: Özgün bir ölçek. *II. Prof. Dr. Işık Savaşır Klinik Psikoloji Sempozyumu*, Nisan, ODTÜ, Ankara.
- Şahin, N. ve Şahin, N. H. (1995). Dimensions of concerns: The case of Turkish adolescents. *Journal of Adolescence*, 18(1), 49-69.
- Şahin, N. H., Şahin, N. ve Durak-Batıgün, A. (1997). Adolescent distress and developmental task stereotypes. *Fifth European Congress of Psychology*, 6-11 Temmuz, Dublin, İrlanda.
- Şahin, N. H. ve Şahin, N. (1992). Guilt, shame and depression in adolescence. *World Congress of Cognitive Therapy*, 17-21 Haziran, Toronto, Canada.
- Şahin, N. H., Rugancı, N., Taş, Y., Kuyucu, S. ve Sezgin, N. (1992). Stress-related factors and the effectiveness of coping behaviors among Turkish university students. *International Congress of Psychology*, 19-24 Temmuz, Brüksel, Belçika.
- Şahin, N. H., Batıgün, A. D. ve Uğurtaş, S. (2002). Kısa Semptom Envanteri: Ergenler için kullanımı [Psychometric properties of the Brief Symptom Inventory for the Turkish adolescents]. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13(2), 21-32.
- Vlierberghe, L. V., Braet, C., Bosmans, G., Rosseel, Y. ve Bögels, S. (2010). Maladaptive schemas and psychopathology in adolescence: On the utility of Young's schema theory in youth. *Cognitive Therapy and Research*, 34, 316-332.
- Welburn, K., Coristine, M., Dagg, P., Pontefract, A. ve Jordan, S. (2002). The Schema Questionnaire-Short Form: Factor analysis and relationship between schemas and symptoms. *Cognitive Therapy and Research*, 26(4), 519-530.
- Safran, J. (1990). Towards a refinement of cognitive therapy in light of interpersonal theory: I. Theory. *Clinical Psychology Review*, 10, 87-105.
- Young, J. E. ve Lindemann, M. (1992). An integrative schema-focused model for personality disorders. *Journal of Cognitive Psychotherapy: An International Quarterly*, 6, 11-23.

Summary

Young Perceived Parenting Inventory (Mother Form): Evaluation of the Psychometric Properties with an Adolescent Sample

Nesrin Hisli Şahin
Başkent University

Mehmet Özer
Turkish Military Academy

According to Bowlby's Attachment Theory, babies develop certain attachment patterns and mental models according to the quality of the relationship with the primary caregiver. The researchers claim that these early period representations or schemas form a foundation for the future representations of the world, might influence one's responses to the world, and might be one of the major precursors of possible future psychopathology (Safran, 1990; Sheffield, Waller, Emanuelli, Murray, & Meyer, 2005; Young & Lindeman, 1992). These maladaptive early period schemas can effect a person's perception of stress factors and coping strategies, and may make a person vulnerable to psychological problems (Vlierberghe, Braet, Bosmans, Rosseel, & Bögels, 2010).

Young and his colleagues (2003), have developed an instrument to measure these negative early schemas, while they also developed an inventory to measure perceived parenting styles, correlated with these schemas (Young, 1999). The Inventory is known as the Young Parenting Inventory. It is stated that it evaluates both the perceived mothering and the perceived fathering styles of the parents of an individual.

The inventory is adapted for the Turkish culture by Soygüt, Çakır, and Karaosmanoğlu (2008). In a study conducted on 994 university students, they concluded that the Inventory has psychometrically acceptable reliability and validity figures. The study revealed that both the Mother and Father forms had a 10 factor structure. The factors for the Mother Form were named as "Controlling/Shaping" ($\alpha = .86$), "Blittleing/Fault Finding" ($\alpha = .84$), "Emotionally Depriving" ($\alpha = .85$), "Exploiting/Abusing" ($\alpha = .73$), "Overprotective/Obsessive" ($\alpha = .68$), "Conditional/Achievement-Focused" ($\alpha = .73$), "Undisciplined/Laissez-Faire" ($\alpha = .62$), "Pessimistic/Anxious" ($\alpha = .61$), "Punishing" ($\alpha = .60$), and "Rigid/Emotionally Repressive" ($\alpha = .53$) parenting. The test-

retest reliabilities ranged between .38 and .85. The factors explained 47.69 % of the variance (Soygüt, Çakır, & Karaosmanoğlu, 2008).

The researchers of the present study found two studies conducted to investigate the factor structure of this instrument (Sheffield, Waller, Emanuelli, Murray, & Meyer, 2005; Soygüt, Çakır, & Karaosmanoğlu, 2008). Since both of these studies used university students as their samples, it is not known how the Inventory will perform when used with other samples.

The present study is an attempt to do this with a sample of high school students. However, since the researchers believed that it would be too complex for the students to fill out the Inventory in its original form (answer the questions for both their mothers and fathers at the same time), and since the mothers are usually the primary caregivers in the Turkish culture, the format was changed, and the items were asked to be answered, taking only their mother or their primary caregiver into consideration.

Method

Sample

The sample of the study consists of 586 high-school students from different high-schools in Ankara, and from different socio-economic neighborhoods. There were 296 females (% 50.5), and 290 males (% 49.5). The age-range was between 13 and 19, with a mean of 16.24 ($SD = 1.07$). The socio-economic status was conceptualized as the "mother's level of education", which revealed three groups, namely low SES (194 students; % 33.2), middle SES (120 students; % 20.5), and high SES (270 students; % 46.2).

Assessment Instruments

Demographic Information Form. This form in-

cluded questions regarding the age, gender, mother's, father's level of education, their marital status, number of siblings in the family, the respondents' birth order, whether the parents were living or dead, working or not, etc. The form also included questions to help evaluate their life in general, their relationships in general, their physical and mental health in general, and their future in general, on a 5-point Likert Scale.

Young Parenting Inventory - Mother Form. This is a 72-item, 6-point Likert Inventory developed by Young (1999), to help measure one's schemata regarding his/her mother's and father's parenting style (Sheffield, Waller, Emanuelli, Murray, & Meyer, 2005; Soygüt, Çakır, & Karaosmanoğlu, 2008).

Brief Symptom Inventory (BSI). This inventory was developed by Derogatis (1992), to measure the psychological symptoms of individuals. It is a shortened form of the SCL-90. The inventory was adapted for the Turkish culture by Şahin and Durak (1994), and its psychometric properties were studied on both university students and adolescents (Şahin, Batıgün, & Uğurtaş, 2002).

Results

A principal components factor analysis was conducted on the Young Parenting Inventory-Mother Form, which revealed a 6-factor structure, after an examination of the scree-plot, explaining 42.49 % of the total variance. The loading of the items, the names of the factors, and the values regarding the variance explained are seen on Table 1.

Table 2 gives a comparison of the factor structure of the present study with the structures found in the previous studies, Sheffield et al.'s (2005), and Soygüt, Çakır, and Karaosmanoğlu's (2008) studies. The Table also gives the reliability coefficients of the factor-sub-scales.

The researchers were also interested in whether these factor-sub-scales were affected by the primary demographic variables such as gender and SES, taking into account the intercorrelations among the sub-scales. After the MANOVA, SES, conceptualized by the mother's education level, was found to be a significant variable ($SES F_{578,1146} = 1.901, p < .031$; Wilk's $\lambda = .961$, partial $\eta^2 = .019$).

After the (2 X 3) ANOVA on all of the sub-scales, SES was found to have a significant effect on the "Belittling/Humiliating Mothering" ($F_{2,578} = 5.171, p < .006, \eta^2 = .018$), and the "Undisciplined/Laissez-Faire Mothering" ($F_{2,578} = 4.794, p < .009, \eta^2 = .016$). Although the perceived "compassionate mothering" style was also significantly affected by SES, this significance did not last after the Bonferroni correction ($0.05/6 = .008$) (see Table 3).

Since, the related literature states that the early period maladaptive schemas are related to the psychological pathologies developed in later life, a correlation analysis was conducted to see how the sub-scales correlated with the scores received on the BSI. These results are seen on Table 4. Going one step further, the BSI mean score was used to divide the sample into two "extreme groups", one standard deviation above and below the mean score, in order to investigate which mothering style, as perceived by the adolescent, discriminated between the two groups ("Low symptom group"; BSI < 18 and "High symptom group"; BSI > 83). The t-test analysis revealed that the scores on all of the sub-scales significantly differed between the two groups. On all of the subscales, except the perceived "compassionate mothering", the adolescents in the "high symptom group" received higher scores. On the "compassionate mothering", the adolescents on the "low symptom group" received significantly higher scores (see Table 5).

Table 6 shows the correlations between the scores of the perceived parenting styles, and the scores on the subjective ratings of the students. As it is seen on the table, "compassionate parenting" correlates positively with positive ratings of life, relationships, health and future. However, it relates negatively with number of siblings in the family. When the sample was divided into two groups in terms of number of siblings in the family, as "those with a single child" and those with more than 4 siblings", the t-test comparison revealed the expected findings. Those adolescents coming from single-child families, received significantly higher scores ($M = 63.19, SD = 12.78$), on the perceived "compassionate mothering" style, compared to the other group ($M = 58.15, SD = 14.61$; $t = 4.50, p < .001$).

Discussion

The present study revealed that the 6 factor-structure found on the adolescent sample, can be evaluated as reliable and valid. These factors, and the reliability coefficients found for the factor-based subscales, also seem to be comparable to the factors found with the university student samples. However, the "compassionate mothering" factor seems to be specific to this study, conducted with adolescents. It is possible that, in comparison to the older age university students, the responses of this younger age adolescent group, used in the present study, were affected by the primacy of an ideal mother figure in their lives. There is no doubt that a confirmatory factor-analysis with a different adolescent sample is needed to be more confident of the above statements.

Nevertheless, the correlations with the different psychological symptoms, measured by the BSI sub-scale scores, and the extreme group comparisons according to

the level of psychological symptoms, revealed that the sub-scales behave in the expected directions psychometrically, supported by the related literature (Glaser, Campbell, Calhoun, Bates, & Petrocelli, 2002; McGinn, Cukor, & Sanderson, 2005; Welburn, Coristine, Dagg, Pontefract, & Jordan, 2002).

SES, measured by the mothers' level of education, was found to be a significant socio-economic variable affecting the perceived mothering styles, especially the "Belittling/Humiliating Mothering" and the "Undisciplined/Laissez-Faire Mothering" styles. The "Compassionate" mothering style was also seen to be effected by mothers' level of education. Those with a low education level were perceived by their adolescent sons and daughters as less compassionate and more belittling/humiliating and undisciplined/laisses-faire. This result is understandable when it is evaluated within the context of the less material goods, less knowledge regarding child rearing, more negative mothering models, more number of children, with less individual attention, higher degree of stress and more frequency of distressed behaviors, which can be interpreted by the individual child, as "aggressive" or "uncaring".

However, there was no effect of mothers' education level on the scores of the perceived "controlling/ruling" mothering and the "achievement-focused/perfectionistic" mothering styles. This result can also be

expected within the Turkish cultural context. It is very well known that in Turkey families in general, with no differentiation according to education or socio-economic level, are very keen about their children's education. The entrance examinations to the university have a primary significance in the families, with adolescents. It is possible that the mothers in all SES groups increase their disciplining behaviors during this time period.

Even though the results of the present study indicate that the Inventory with its 6-factor structure and the associated sub-scales can reliably be used with adolescents, the limitations of the study also should be in consideration. One of the major limitations is the radical difference made in the format of the form. Instead of asking the respondents about both of their parents on the same form, the items were adapted to ask only about their mother. On the other hand the comparisons made included the results from studies which used the "double parent" format.

Another limitation is that the adolescents are asked to "remember" their mothers' mothering style, which means the results are susceptible to the influences of "memory re-construction". The results do not mean that their mothers were in reality like the way they describe. That is the reason the researchers were cautious to use the word "perceived" mothering style, whenever possible, in writing the report.